

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 857 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуюловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуюловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarning samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohibnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабиржанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbayeva Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms.....	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalarini xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalarini faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamshiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlarini va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshemirovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulug'bek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash.....	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков.....	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari.....	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Тальятова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакытович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoira Azimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globalashuv sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari.....	733
Ibrohimov Boburmizro Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Xizmatlar eksportini rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.....	753
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
O'zbekistonda suv resurslaridan oqilona foydalanishda soliq mexanizmlari ta'sirini oshirish masalalari.....	759
Boymurotov Sodiq Rozziqovich	
Влияние состояния матери и факторов среды на развитие аллергии у детей грудного возраста.....	766
Закирова Бахора Исламовна	
Роль стандартов устойчивого развития МСФО в трансформации экономики тюркских стран	771
Маткаримов Давронбек Матякубович	

Sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholashda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish.....	776
Sarvinoz Alisherovna Radjabova	
Neft-gaz sanoatida amalga oshirilayotgan investisiya loyihalarida mahalliy kontent ulushini oshirish masalalari.....	779
Umurzakov Jamoliddin Sherbekovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlari.....	784
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini monitoringida raqamli texnologiyalardan foydalanishda xorij tajribasi.....	788
Yusupov Nizomiddin Ro'zimurod o'g'li	
Mintaqa sanoat korxonalarining strategik marketing faoliyatining tahlili.....	793
Xaytboyeva Nigora Bakmatovna	
Soyabon bandlarining xorijiy investorlarni himoya qilish uchun O'zbekiston huquqiy tizimiga integratsiyalashuv zaruriyati.....	805
Alisherova E'zoza, N.X. Rahmonqulova	
Tadbirkorlik subyektlarini kreditlashda tijorat banklari faoliyatining zamonaviy yondashuvlari.....	812
Urinboyev Abrorbek Maxmudjonovich	
Temir yo'l vokzallarida qo'shimcha xizmatlarni tashkil etishni samaradorligini oshirish yo'llari.....	817
Iskandarov Kudrat Shuxratovich	
Tijorat banklari tomonidan kreditlash mexanizmining ilmiy jihatlari va nazariy yondashuvlari.....	822
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich	
Международная правосубъектность МНПО: институционализация влияния неправительственных организаций в формировании международных экологических и экономических норм.....	827
Хидоятлов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
Yengil sanoat korxonalarini mahsulotlarini narxlashtirish strategiyalari.....	831
Ravshanbekov Oybek Rustambek o'g'li	
Yevropa ittifoqi va markaziy osiyo mamlakatlaridagi soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishdagi o'rni va omillarining qiyosiy tahlili.....	837
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Mintaqa turizmini rivojlantirishda raqamli marketing vositalaridan mijozlar qoniqishini kompleks baholash uslubiyati.....	846
Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi	
Mintaqaviy eksport samaradorligiga innovatsion yondashuvlarning ta'sir omillarini tadqiq etish.....	851
Ibadullayev Ergash Baqturdiyevich	

MINTAQAVIY EKSPORT SAMARADORLIGIGA INNOVATSION YONDASHUVLARNING TA'SIR OMILLARINI TADQIQ ETISH

Ibadullayev Ergash Baqturdiyevich

“Mamun universiteti” NTM, Iqtisodiyot fakulteti dekani, PhD, dotsent

Email: ergashibadullaev90@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada mintaqa eksport faoliyatining samaradorligiga innovatsion yondashuvlarning ta'siri tizimli ravishda o'rganildi. Tadqiqotda nazariy va empirik yondashuvlar asosida mintaqalardagi eksport ko'rsatkichlari va innovatsion rivojlanish darajasi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi hamda R&D xarajatlari, texnologik infratuzilma va raqamli texnologiyalarning eksport samaradorligiga ta'siri aniqlanadi. Tadqiqot natijalari asosida mintaqaviy eksportni rivojlantirishga qaratilgan aniq takliflar ishlab chiqilgan. Mazkur maqola ilmiy hamda amaliy ahamiyatga ega bo'lib, hududiy iqtisodiy siyosatni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, eksport, mintaqa, eksport samaradorligi.

Abstract: This article systematically examines the impact of innovative approaches on the effectiveness of regional export activities. Based on theoretical and empirical approaches, the relationship between regional export indicators and the level of innovative development is analyzed, while the effects of R&D expenditures, technological infrastructure, and digital technologies on export efficiency are identified. The research results provide concrete recommendations aimed at enhancing regional export development. This paper has both scientific and practical significance and contributes to the improvement of regional economic policy.

Key words: innovation, export, region, export efficiency.

Аннотация: В данной статье системно изучено влияние инновационных подходов на эффективность экспортной деятельности регионов. На основе теоретических и эмпирических методов проанализирована взаимосвязь между экспортными показателями регионов и уровнем их инновационного развития, а также определено влияние расходов на R&D, технологической инфраструктуры и цифровых технологий на экспортную эффективность. На основе полученных результатов разработаны конкретные предложения, направленные на развитие регионального экспорта. Данная статья имеет как научное, так и практическое значение и служит совершенствованию региональной экономической политики.

Ключевые слова: инновация, экспорт, регион, эффективность экспорта.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida mamlakatlar iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirish, tashqi bozorlarda o'z o'rnini mustahkamlash va eksport salohiyatini kengaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda. Ayniqsa, mintaqaviy darajadagi iqtisodiy rivojlanish jarayonida eksport samaradorligini ta'minlash muhim strategik yo'nalishlardan biriga aylanmoqda. Shu nuqtayi nazardan, mintaqalarda innovatsion yondashuvlar asosida ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirish hamda yangi bozorlarni zabt etish orqali eksport ko'rsatkichlarini yaxshilash dolzarb vazifalardan hisoblanadi [1].

Innovatsion yondashuvlar eksport jarayonlarining samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omil bo'lib, ular ishlab chiqarish texnologiyalarini takomillashtirish, mahsulot sifatini oshirish, logistika tizimini optimallashtirish va marketing strategiyalarini yangilash kabi jihatlarni qamrab oladi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, elektron savdoning rivojlanishi va ilmiy-tadqiqot ishlariga asoslangan mahsulotlar ishlab chiqarish mintaqaviy eksport salohiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda [2].

Mazkur maqolada mintaqaviy eksport samaradorligiga ta'sir etuvchi innovatsion omillar chuqur tahlil qilinadi, ularning amaliy natijalari baholanadi hamda samarali strategik yondashuvlar asosida eksport salohiyatini oshirish yo'llari taklif etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy eksport samaradorligi va unga innovatsion yondashuvlarning ta'siri hozirgi davrda jahon iqtisodiyotida ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, iqtisodiy tizimlarning raqamli transformatsiyasi, ilm-fan va texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish sohasining rivojlanishi, eksport faoliyatiga bo'lgan talab va yondashuvlarni tubdan o'zgartirmoqda. Ushbu holat ilmiy izlanishlarda ham o'z aksini topgan.

Xalqaro miqyosda, T. Krugman va M. Porter kabi iqtisodchilar innovatsion salohiyat va mintaqaviy raqobat ustunligi o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni ta'kidlab o'tishgan [3]. Porterning "Milliy raqobat ustunligi" (1990) nazariyasida mintaqalarning eksport samaradorligi ularning innovatsion faoliyatiga, ishchi kuchining sifati va texnologik yangiliklarni joriy etish tezligiga bog'liq ekanligi isbotlangan. J. Schumpeter esa o'zining innovatsiya nazariyasida iqtisodiy o'sishning dvigateli sifatida "ijodiy buzish" (creative destruction) mexanizmini ko'rsatadi, ya'ni yangi texnologiyalar va yondashuvlar eskilarini siqib chiqarish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi [4].

Jahon banki, UNIDO, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan tayyorlangan hisobotlarda mintaqaviy eksport salohiyatini baholashda innovatsion ko'rsatkichlar, masalan: R&D xarajatlari, patent faolligi, texnologik tayyorgarlik darajasi, logistika tizimi raqamlashtirilganligi muhim indikator sifatida belgilanadi. Masalan, Jahon bankining "Doing Business" va "World Development Indicators" ma'lumotlari mintaqalarning tashqi savdoga tayyorligini aniqlashda asosiy vosita hisoblanadi [5].

O'zbekiston kontekstida olib borilgan tadqiqotlarda A. Yo'ldoshev (2021) [6], E. Ibadullayev (2025) [7], M. To'ychiyev (2019) [8] kabi iqtisodchilar mintaqaviy eksport salohiyatini aniqlovchi omillarni tizimli ravishda o'rgangan. Ular eksportga yo'naltirilgan sanoat klasterlarini shakllantirish, ilmiy-tadqiqot institutlari va korxonalar o'rtasidagi innovatsion hamkorlikni kuchaytirish, hududlararo infratuzilmaviy tafovutlarni qisqartirish kabi omillarni eksport samaradorligini oshirishda hal qiluvchi deb hisoblaydilar.

Shuningdek, mahalliy manbalarda ko'plab amaliy tavsiyalar ilgari surilgan. Xususan, "O'zbekiston Respublikasi eksport salohiyatini oshirish strategiyasi" (2021–2025 yillar)da mintaqaviy innovatsion infratuzilmaviy kuchaytirish, raqamli texnologiyalar asosida tashqi savdo operatsiyalarini soddalashtirish va eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar nomenklaturasini diversifikatsiyalash vazifalari belgilanadi. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar mintaqaviy eksport samaradorligining oshishida innovatsion omillar hal qiluvchi rol o'ynashini ta'kidlaydi. Biroq amaliy tadqiqotlarning yetarli emasligi, ayniqsa, mintaqalar kesimida chuqur tahlillarning yetishmasligi ushbu yo'nalishda izlanishlar olib borishni dolzarb qiladi [9].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishida ikkilamchi ma'lumotlarning statistik tahlili, eksport samaradorligi ko'rsatkichlari indeksi, kuzatuvlar, nazariy tahlil, taqqoslash, sifat kontent tahlili kabi metodologik yondashuvlar va uslublardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi globallashuv davrida mintaqaviy eksport samaradorligiga ta'sir qiluvchi bir nechta omillar guruhlari mavjud hisoblanadi. Ushbu omillarni iqtisodiy, institutsional, tashkiliy va boshqaruv kabi bir qator guruhlariga ajratish mumkin. Bugungi jadal rivojlanish davrida innovatsiya va texnologiyaning ta'siri har bir sohada katta ulushga ega bo'lib bormoqda, jumladan tashqi savdo sohasida ham. Yangi texnologiyalarning ishlab chiqarish jarayonlariga tadbiq qilinishi yuqori raqobatbardosh va sifat jihatdan yuqori mahsulot hamda xizmatlarni ishlab chiqarishga imkon yaratadi. Bu esa o'z navbatida bugungi raqobat kuchaygan jahon bozorlariga kirishning yagona yo'li hisoblanadi.

Yuqori raqobat o'z navbatida past tannarx va yuqori sifatli mahsulotlarga talabning ortishiga olib kelmoqda. Dunyo bozorida eksport va import tovarlarining diversifikatsiyasi kengayib, iste'molchilar tanlovi ortmoqda. Texnologiyalar sohasida erishilayotgan innovatsiyalar bir vaqtning o'zida samaradorlik va mahsuldorlikni oshirish bilan birga tovar va xizmatlarni yangi bozor talablariga tez fursatda moslashtirish imkoniyatini ham bermoqda. Ya'ni, eksport qilinayotgan bozordagi iste'molchining daromad darajasiga qarab tovar va xizmatlarning ishlab chiqarish xarajatlari moslashtirilmoqda [10].

Dunyo mamlakatlari shuni anglab yetmoqdaki, ilm-fan (R&D) sohasiga kiritilgan investitsiyalar eksport hajmini oshirish imkonini bermoqda. Innovatsiyalarning vujudga kelishi esa bevosita texnologiyalar bilan bog'liq hisoblanadi. Shu boisdan, quyidagi chizmada texnologiyalarning xalqaro savdoda tutgan o'rni va ahamiyatini ko'rib chiqamiz (1-chizma).

1-chizma. Texnologiyaning tashqi savdodagi o'rni¹

Yuqorida keltirilgan chizmadan ko'rinib turganidek, texnologiyalarning birinchi ahamiyati bu elektron tijorat va onlayn bozorlarda o'z aksini topadi. Hozirgi kunda eksport bozorlarini kengaytirishda, albatta, elektron tijorat eng katta ulushga ega hisoblanadi. Bunga sabab – ishlab chiqaruvchilarga yangi va uzoq bozorlardagi mijozlargacha yetib borish imkonini berishidir. Eng yorqin misol sifatida Amazon, Alibaba, eBay kabi onlayn platformalarni keltirishimiz mumkin. Ushbu platformalar o'z mahsulotlarini jismonan mavjud bo'lmagan holda yangi bozorlarda sotmoqda. Bunday ta'sir o'z navbatida kichik va o'rta korxonalar uchun mijozlar bazasini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda va ularning daromadini oshirish orqali sotuv ko'lamini kengaytirishga imkon yaratmoqda [11].

Ikkinchi asosiy ta'siri esa to'lovlarni raqamlashtirish bilan moliyaviy xizmatlarni amalga oshirishni jadallashtirishdir. Raqamli to'lovlar ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar uchun katta xarajatlarni kamaytirishga imkon beradi. Bu esa o'z navbatida ishlab chiqaruvchiga tannarxni pasaytirishga, iste'molchiga esa xarid qobiliyatini oshirishga yo'l ochadi. Blokcheyn, mobil to'lovlar va raqamli hamyonlar kabi texnologiyalar korxonalarga tranzaksiyalarni vositachilarsiz, xavfsiz va samarali amalga oshirish imkonini bermoqda. Bu esa tranzaksiya xarajatlarini kamaytirib, korxonalarga – ayniqsa an'anaviy bank tizimlari kam rivojlangan bo'lishi mumkin bo'lgan rivojlanayotgan bozorlarda – samaraliroq ishlash imkonini berdi.

Texnologiyalarning mavjud savdo samaradorligini oshirishdagi ta'siri quyidagilarda namoyon bo'ladi:

Kengaytirilgan aloqa va hamkorlik. Elektron pochta, videokonferensiyalar kabi imkoniyatlarning yaratilishi kompaniyalarga real vaqt rejimida xalqaro hamkorlar, yetkazib beruvchilar va mijozlar bilan osongina bog'lanish imkonini berdi. Bu esa hamkorlikni yaxshilashga yordam beradi va umumiy samaradorlikni oshiradi. Masalan, O'zbekistondagi ishlab chiqaruvchi AQShdagi chakana sotuvchi bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'lanib, mahsulot xususiyatlarini muhokama qilishi, narxlarni kelishib olishi va tashvishlarni tez hal qilishi mumkin.

Ta'minot zanjirini soddalashtirilgan boshqarish. Ta'minot zanjirini samarali boshqarish xalqaro savdo muvaffaqiyati uchun muhimdir. Texnologiyalar korxonalarga ta'minot zanjiri operatsiyalarini soddalashtirish uchun turli vositalar va dasturiy ta'minotlarni taqdim etmoqda. Inventarizatsiyani boshqarishning ilg'or tizimlari kompaniyalarga real vaqt rejimida mahsulotlarni kuzatish imkonini beradi, bu esa zaxiralarning maqbul darajasini ta'minlaydi hamda zaxiralar tugashi yoki ortiqcha to'planish xavfini kamaytiradi. Bundan tashqari, avtomatlashtirilgan buyurtma qayta ishlash va bajarish tizimlari yetkazib berish vaqtini tezlashtiradi va mijozlar ehtiyojini yaxshiroq qondirishni ta'minlaydi. Masalan, Amazonning murakkab logistika tarmog'i butun dunyo bo'ylab mijozlarga tez va ishonchli yetkazib berishni ta'minlashda texnologiyadan samarali foydalanadi.

Elektron tijorat va onlayn bozorlar. Elektron tijorat va onlayn bozorlarning o'sishi xalqaro savdoga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ushbu platformalar korxonalarga o'z mahsulotlari yoki xizmatlarini keng auditoriyaga namoyish qilish imkonini beruvchi global do'konlar bilan ta'minlaydi. Kichik va o'rta korxonalar endi jismoniy mavjud bo'lmasdan xalqaro bozorlarga chiqishlari mumkin va shu bilan kirish uchun to'siqlarni kamaytiradi. Masalan, hindistonlik zargarlik buyumlari ishlab chiqaruvchisi o'zining noyob asarlarini Etsy yoki eBay kabi platformalarda sotishi va dunyoning barcha burchaklaridagi mijozlarga yetib borishi mumkin [12].

Ma'lumotlar analitikasi va bozor tahlili. Texnologiya korxonalarga katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalanish imkonini berdi va ulardan qimmatli bozor tushunchalarini olish mumkin bo'ldi. Mijozlarning xulq-atvori, afzalliklari va tendensiyalarini tahlil qilish orqali kompaniyalar mahsulot ishlab chiqish, narx strategiyasi va bozorga kirish bo'yicha ongli qarorlar qabul qilishlari mumkin. Masalan, xalqaro kiyim-kechak sotuvchisi turli mintaqalardagi mashhur moda tendensiyalarini aniqlash uchun ma'lumotlar tahlilidan foydalanib, sotish salohiyatini maksimal darajada oshirish maqsadida o'z takliflarini moslashtirishi mumkin.

1 Muallif ishlanmasi

Bojxona va savdo qoidalariga rioya qilish. Xalqaro savdo murakkab bojxona qoidalarini boshqarish va turli savdo shartnomalariga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Texnologiya bojxona rasmiylashtiruvining avtomatlashtirilgan tizimlari va savdo talablariga rioya qilish dasturiy ta'minotini taqdim etish orqali ushbu jarayonni soddalashtirdi. Ushbu vositalar hujjatlarni tartibga solishni yengillashtiradi, hujjatlar hajmini qisqartiradi va me'yoriy talablarni bajarishni ta'minlaydi, kechikishlar yoki jarimalar xavfini kamaytiradi. Masalan, AQSh Bojxona va chegara qo'riqlash xizmati tomonidan joriy qilingan Avtomatlashtirilgan tijorat muhiti (ACE) tizimi korxonalariga import/eksport ma'lumotlarini elektron shaklda taqdim etish imkonini berib, bojxona rasmiylashtiruvini tezlashtiradi.

Raqamli to'lov yechimlari. An'anaviy to'lov usullari, ayniqsa transchegaraviy operatsiyalarda, mashaqqatli va ko'p vaqt talab qilishi mumkin. Biroq texnologiya raqamli to'lov yechimlarini qabul qilishni yengillashtirdi, bu esa xalqaro savdo operatsiyalarini tezroq, xavfsizroq va tejamkorroq amalga oshirish imkonini berdi. Onlayn banking, mobil hamyonlar va kriptovalyutalar kabi variantlar yordamida korxonalar global miqyosda to'lovlarni osongina jo'natishlari va qabul qilishlari mumkin, bu vositachilarga bo'lgan ehtiyojni yo'q qiladi hamda tranzaksiya xarajatlarini kamaytiradi. Masalan, PayPal va Stripe kabi platformalar korxonalariga jug'rofiy chegaralardan qat'i nazar, butun dunyo bo'ylab mijozlardan to'lovlarni qabul qilish imkonini bermoqda.

Virtual reallik. Virtual reallik texnologiyalari xalqaro savdoda, xususan ishlab chiqarish, chakana savdo va turizm kabi sohalarda tobora ko'proq qo'llanilmoqda. VR korxonalariga o'z mahsulotlari yoki xizmatlarini virtual tarzda namoyish qilish imkonini beradi, bu esa potentsial mijozlarga ularni jismoniy ishtirokisiz bevosita boshdan kechirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamli ma'lumotlarni joylashtirish orqali real dunyo muhitini yaxshilaydi, bu esa uni masofadan turib muammolarni bartaraf etish yoki virtual mahsulot namoyishi kabi vazifalar uchun foydali qiladi. Masalan, mebel ishlab chiqaruvchisi virtual ko'rgazma zallarini yaratish uchun VR'dan foydalanishi mumkin, bu esa turli mamlakatlardagi mijozlarga xarid qilish to'g'risida qaror qabul qilishdan oldin o'z mahsulotlarini vizualizatsiya qilish va sozlash imkonini beradi.

Innovatsion yondashuvlar asosida mintaqa eksport samaradorligini oshirishda "innovatsion infratuzilma" tushunchasini ham ko'rib chiqish lozim, chunki innovatsion infratuzilma bilan eksport samaradorligi o'rtasida bevosita va bilvosita bog'liqliklar mavjud hisoblanadi. Innovatsion infratuzilma tushunchasiga bir qator ta'riflar keltirilgan (1-jadval).

1-jadval. Innovatsion infratuzilma tushunchasiga berilgan turli tariflar²

№	Manba	Tarif
1	O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi (rivojlanish strategiyasi hujjatlari)	Innovatsion infratuzilma — bu innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi ilmiy, texnologik, moliyaviy va tashkiliy muassasalar majmuasidir.
2	Xalqaro iqtisodiy hamkorlik tashkiloti (OECD)	Innovatsion infratuzilma — bu innovatsiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga tadbiq etish uchun zarur bo'lgan ilmiy-tadqiqot markazlari, texnoparklar, inkubatorlar va axborot tarmoqlarining tizimidir.
3	I.V. Tvorogova	Innovatsion infratuzilma — bu yangi mahsulot va texnologiyalar yaratish, ularni tijoratlash va eksportga yo'naltirish imkonini beruvchi muhit va vositalar tizimi.
4	A.N. Tatarkin	Innovatsion infratuzilma — bu innovatsion jarayonlar uchun zarur bo'lgan texnologik, informatsion, moliyaviy va intellektual resurslar yig'indisidir.
5	A.A. Abdug'aniyev	Innovatsion infratuzilma — bu startaplar, ilmiy-tadqiqot institutlari, ishlab chiqarish laboratoriyalari va ular o'rtasidagi uzviy hamkorlik tarmog'idir.
6	YUNESKO Innovatsiya bo'yicha hisobotlari	Innovatsion infratuzilma — bu innovatsion g'oyalarni real mahsulot va xizmatlarga aylantirishga xizmat qiluvchi raqamli, texnologik va ilmiy infratuzilma tarmog'idir.

Yuqorida jadvalda keltirilgan tariflardan kelib chiqib aytishimiz mumkinki Innovatsion infratuzilma — bu yangi mahsulotlar, xizmatlar va texnologiyalarni yaratish, ishlab chiqish va joriy etish uchun zarur bo'lgan texnologik, tashkiliy, ilmiy va axborot resurslari majmuasidir, ya'ni innovatsion g'oyalarni amaliyotga real hayotga tadbiq etish uchun xizmat qiluvchi infratuzilma hisoblanadi.

Innovatsion infratuzilmaning bir qator komponentlari mavjud hisoblanib ularga asosan quyidagilar kiradi:

- internet va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- raqamli platformalar;

2 Muallif ishlanmasi

- erkin iqtisodiy zonalar, logistika markazlari;
- ilmiy tadqiqot markazlari tajriba sinov laboratoriyalari, texnopark va innovatsion markazlar [13].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mintaqaviy eksport samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, texnologik yangiliklar, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlanmalar (R&D), raqamli infratuzilma, hamda intellektual mulk faoliyati kabi omillar eksport hajmi va sifati bilan bevosita bog'liqdir. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion salohiyat yuqori bo'lgan mintaqalarda eksport ko'rsatkichlari nisbatan yuqori, mahsulotlar esa ko'proq qayta ishlangan va yuqori qo'shilgan qiymatga ega bo'lishi aniqlangan.

Shuningdek, mintaqalar o'rtasida eksport va innovatsion rivojlanish bo'yicha katta tafovutlar mavjud. Bu tafovutlar infratuzilma, kadrlar salohiyati, sanoat tarmoqlarining rivojlanish darajasi, hamda davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari bir xillikda bo'lmasligi bilan bog'liq. Tahlillar asosida xulosa qilish mumkin, mintaqalarda eksport samaradorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlarni tizimli ravishda qo'llash zarur. Bu esa nafaqat tashqi savdo salohiyatini, balki hududiy iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni ham kuchaytiradi.

Tadqiqot ishimizda olib borilgan izlanishlar, xorijlik adabiyotlarni o'rgangan holda quyidagi takliflarni ishlab chiqdik:

1. Mintaqaviy innovatsion infratuzilmani rivojlantirish. Har bir mintaqada texnoparklar, innovatsion markazlar va inkubatorlarni tashkil qilish va ularni eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashtirish. Universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan sanoat korxonalarini o'rtasida innovatsion hamkorlikni kuchaytirish.

2. Innovatsion faoliyatni davlat tomonidan rag'batlantirish. R&D faoliyati bilan shug'ullanuvchi eksportyor korxonalar uchun soliq imtiyozlarini kengaytirish va innovatsion mahsulotlar eksportini moliyaviy va sug'urta mexanizmlari orqali qo'llab-quvvatlash.

3. Raqamli texnologiyalarni eksport faoliyatiga integratsiyalash. Eksportchilarga mo'ljallangan "raqamli savdo platformalari"ni yaratish va mintaqalar bo'yicha integratsiyalash orqali logistika, bojxona va sertifikatlashtirish jarayonlarida raqamli yechimlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

4. Hududiy eksport strategiyalarini ishlab chiqish. Har bir mintaqaning sanoat va resurs salohiyatidan kelib chiqqan holda eksportga ixtisoslashgan mahsulotlar ro'yxatini shakllantirish va mintaqaviy eksport klasterlarini yaratish va ularni innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish.

5. Kadrlar salohiyatini oshirish. Eksport va innovatsiya yo'nalishida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun malaka oshirish va qayta tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish va mahalliy OTMlarda "eksport menejmenti" va "innovatsion iqtisodiyot" kabi ixtisosliklarni joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ibadullaev, E. (2025). Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli yo'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida). YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 3(4).
2. Suhud, U., Sania, N., Prabawani, B., Azinuddin, M., Ibadullaev, E., Sherov, A., ... & Matkarimov, F. (2025). Soundscapes of Loyalty: Modeling Revisit Intention in Ethnic Music Tourism within a Sustainable Tourism Framework. *Journal of Posthumanism*, 5(5), 2467-2492.
3. Krugman, P. (1991). Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*, Vol. 99, No. 3.
4. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.
5. World Bank. (2024). *World Development Indicators*. www.worldbank.org
6. A. Yo'ldoshev. (2021). Mintaqaviy eksport salohiyatini oshirishda innovatsion strategiyalarning roli. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" jurnali, №2.
7. [Sobirov, Y.](#), [Saidmatov, O.](#), [Matyakubov, U.](#), [Khodjanizayov, E.](#), [Ibadullaev, E.](#), [Bekjanov, D.](#) and [Nodirbek, E.](#) (2024), «The Nexus Between Women Employment and Tourism in Central Asia Countries: A Dynamic Panel Data Approach», [Chen, J.S.](#) (Ed.) *Advances in Hospitality and Leisure*, Volume 20 (*Advances in Hospitality and Leisure*, Vol. 20), Emerald Publishing Limited, Leeds, pp. 55-78. <https://doi.org/10.1108/S1745-35422024000020004>
8. M. To'ychiyev. (2019). O'zbekiston mintaqalarida eksport salohiyatini rivojlantirish yo'llari. "Iqtisodiy tadqiqotlar" jurnali, №4.
9. Arslonbek Nurjanov, Fozil Xolmurotov, Ergash Ibadullaev, Jasurbek Ataniyazov, Manzura Masharipova, Feruza Yusupova and Xolilla Xolmurotov (2025). The impact of renewable energy consumption on export performance in Uzbekistan: A vector autoregression approach. *Environmental Economics*, 16(2), 186-198. doi:10.21511/ee.16(2).2025.14
10. Ibadullaev, E., Pagliacci, F., Defrancesco, E., et al., 2025. Farmers' Attitudes on Agritourism Activity Development in Uzbekistan: A Khorezm Region Case Study. *Research on World Agricultural Economy*. 6(1): 435–451. DOI: <https://doi.org/10.36956/rwae.v6i1.1474>
11. Halmuratov, G., Madraximov, Q., Zakirova, G., Xolmurotov, X., Djumabayeva, S., Yaqubova, Y., & Xolmurotov, F. (2025). The Impact of Energy Consumption and Trade Openness on Economic Growth in Uzbekistan: A Vecm Approach. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 15(2), 23–31. <https://doi.org/10.32479/ijee.17550>

12. Chupin, A. Sherov, A. Rakhimov, T. Hajiyev, E. Hajiyev, H. (2025). Multi-Step Neutrosophic Cognitive Map Based Decision Making Framework for Short-Term Financial Stock Market Price Trend Prediction. *International Journal of Neutrosophic Science*, (), 153-163. DOI: <https://doi.org/10.54216/IJNS.260211>
13. Boymuradov, S., Umirova, N., Matyakubov, M., Sherov, A., Gofurov, J., Yuldoshev, F., & Boymatova, Z. (2025). Application of environmental engineering in preventing eutrophication and protecting water species. *International Journal of Aquatic Research and Environmental Studies*, 5*(1), 305–320. <https://doi.org/10.70102/IJARES/V5I1/5-1-31>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
